

Bibliografie sociologické literatury 1960–1964

Bibliografické středisko Státní a univerzitní knihovny ve spolupráci s bibliografickou subkomisí sociologie CSAV se podjalo úkolu neobyčejně pracného, náročného, pro další rozvoj naší sociologie však naprosto nezbytného – shrnout základní *knižní sociologickou produkci* z posledních let ze všech tematických okruhů sociologické teorie a výzkumu a ze všech základních sociologických disciplín. Publikace, kterou zpracovali dva pracovníci bibliografického střediska, dr. B. Šimáčková a J. Bruha, shrnuje cca 5000 knižních titulů a podává vcelku úplný obraz současných zájmů sociologů marxistických i nemarxistických i stavu rozpracovanosti problematiky jednotlivých sociologických disciplín. Vychází z excerpcí základních časopisů, které jsou u nás dostupné (lze zodpovědně prohlásit, že žádný významný časopis není opominut), tzv. skrytých bibliografií některých významnějších sociologických kompendií slovníkového a encyklopedického charakteru a reprezentativní bibliografie, kterou vydává UNESCO. Bylo také přirozeně použito všech periodických bibliografií, které jsou u nás dostupné. Bibliografie, která je činem jedinečným v bibliografické produkci socialistické soustavy, není ovšem prosta nedostatků, jichž jsou si zpracovatelé vědomi. Je však nutno na ně upozornit, aby se předešlo zbytečným nejasnostem a nedorozuměním. V jednotlivých, ale v celkové kvantitativní proporcii nikterak významných, případech nejsou splněny všechny požadavky, které se na bibliografický údaj kladou: nebylo možno zjistit někdy nakladatelství, někdy počet stran publikace apod. Takto zaznamenané publikace však nebyly záměrně z bibliografie vylučovány, neboť zájemcům o konkrétní tematiku i neúplný údaj může podat cennou informaci. Protože jde o bibliografii „z druhé ruky“ (což je ovšem bibliografická praxe běžná a konec konců ve většině případů jediné možná), bylo nutno konfrontovat získaný údaj s jinými údaji, neboť např. i v bibliografii UNESCO je řada dílčích chyb, kupř. v křestním jménu autora, v jednotlivých případech i v příjmení, v počtu stran publikace, apod. Přirozené, že ne ve všech případech to bylo možno realizovat beze zbytku, v absolutní většině případů pak z pochopitelných důvodů nebylo možno provést konfrontaci údaje s vlastním titulem. Je tedy možné, že v jednotlivých údajích se vyskytnou drobné chyby tohoto druhu, které ovšem nespádají na vrub péči a svědomitosti sestavovatelů publikace.

Publikace, která je dnes již v rukou zainteresované veřejnosti, může splnit tři základní funkce: 1. sociologům poskytuje souborný přehled knižních publikací jejich vlastního oboru z posledních let, 2. zájemcům o sociologii pak obraz o předmětu sociologie „inventarizaci problémů“, jak se odrážejí v titulech produkovaných v letech 1960–1964, a konečně 3. podává obraz o vývojových tendencích a orientaci zájmů sociologů v těchto letech. Tato třetí „funkce“ vyžaduje alespoň stručný komentář. Bibliografie vychází z návrhu bibliografického členění, které bylo předloženo asi před rokem dr. Zdeňkem Strmiskou a Milanem Petruskem k diskusi, a na základě výsledků diskuse pak modifikováno do konečné verze, o níž se zpracovatelé publikace opírali. Navržené bibliografické třídění bylo pokusem o třídění teoreticky zdůvodněné, opřené o určité pojetí sociální skutečnosti, z něhož pak vycházelo jak členění tematických celků obecné sociologické teorie, tak klasifikace speciálních (konkrétních) sociologických disciplín. Podobný pokus nebyl v marxistické literatuře učiněn ani v kontextu snah ryze teoretických (vnitřní členění sociologické problematiky), tím méně k účelům bibliografickým. Sovětská bibliografická praxe vychází z třídění tradičních, které ne zcela postihují specifikum sociologické problematiky (v poslední době byl učiněn pokus o nové třídění, který však nebyl dosud ani publikován, ani prakticky použit), polská praxe se opírá buď o třídění přejatá (zejména o třídění UNESCO), nebo vysloveně nahodilá (třídění např. ve varšavské univerzitní knihovně, vzhledem k počtu titulů naprosto nepřehledné), němečtí sociologové vypracovali třídění sice velmi detailní a systematické, které však postrádá teoretického odůvodnění.

Navržené třídění však může být v úplnosti použito pouze tehdy, je-li bibliograficky zachycováno delší časové období, protože řada tradičních tematických okruhů v novějších obdobích musí nutně zůstat prázdná, podobně jako při retrospektivních bibliografiích zůstanou nezaplněny oddíly, které reprezentují zájmy současné či obecněji novější sociologické produkce. Z tohoto důvodu tedy proponované třídění muselo být zpracovateli modifikováno tak, aby v bibliografii nefigurovaly oddíly „prázdné“ či s jediným titulem. Sama konfrontace původního třídění s modifikacemi, k nimž došlo pod tlakem kvantity či nedostatku titulů v určitých obdobích, může být zajímavou informací o tendencích zájmů v sociologické teorii i výzkumu. Lze tedy mít řadu „teoretických“ námitek proti modifika-